

Байдаков Григорій Михайлович,
магістрант кафедри креативних індустрій та соціальних інновацій,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна
науковий керівник, **Філіпович Вікторія Миколаївна,**
кандидат психологічних наук,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЦЕНТРІВ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Становлення й розвиток професійної компетентності – це складний процес оволодіння комплексом стратегічних, тактичних і оперативних умінь фахівця й додання їм значимої професійної спрямованості стосовно себе як діячу, до об'єкта й предмета професійної діяльності.

В Україні соціальна робота визначається як галузь наукових знань, академічна дисципліна та професійна діяльність людини, спрямована на підтримання і надання при потребі кваліфікованої допомоги будь-якій людині, відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав.[1, с.8].

Існує загальноприйнята думка про те, що необхідною основою формування професійної компетентності соціальних працівників є освоєння концептуальних і технічних засобів психології. У зв'язку із цим дуже важливими представляються зусилля по розробці різних моделей і конкретних процедур психологічного впливу й дослідження їхнього практичного застосування.

Професійне становлення припускає використання сукупності розгорнутих у часі прийомів соціального впливу на особистість, включення її в різноманітні значимі для зростання професійності види діяльності (пізнавальну, учбово-професійну й ін.) з метою формування в неї системи знань, умінь, якостей, форм поведінки й індивідуальних способів виконання професійної діяльності

Здійснення будь-якої діяльності потребує від людини оволодіння необхідними для неї засобами:

Уміння це засіб, який поєднує раніше набуті фахівцем знання в конкретній сфері діяльності з здатністю вправно виконувати дії, з яких складається ця конкретна діяльність, набуття певного досвіду.

Що стосується, навичок, то вони являють собою автоматизоване, майже безпомилкове виконання певних дій по вирішенню конкретної задачі в межах компетентності працівника. Вони утворюються внаслідок багаторазового повторення певних рухів, дій і зазвичай не звертає уваги і не відволікається на їх усвідомлення, доки не почнуть з'являтися перешкоди у їхньому виконанні [2, с.79].

Теоретичні знання розкривають сутність речей, явищ та подій. Практичний досвід включає переважно знання про способи використання інструментів, обладнання, предметів і життєвих ситуацій для досягнення конкретної мети.

У процесі формування компетентності соціального працівника необхідно дотримуватися засад, які полягають в поєднанні знань, умінь і навичок.

Соціальний працівник, що навчається, поступово здобуває віру у свої можливості, проходячи крізь моменти сумнівів і страхів, визначає свою професійну роль, внутрішні процеси клієнта і їхній взаємозв'язок.

Стадія 1. Збудження й тривога передчуття.

Ця стадія характеризується дифузійною тривогою й збудженням. Захоплююче почуття новизни, чогось невідомого сполучається зі страхаючим, незатишним почуттям. Ця «прелюдія становлення соціального працівника» триває, поки він не одержить клієнта (Ф. Каслоу).

Стадія 2. Залежність і ідентифікація

Відразу після одержання першого клієнта починається друга стадія, кінець другої стадії визначається усвідомленням починаючого працівника того, що його робота впливає на клієнта. На цій стадії працівник відчуває нестачу упевненості в собі й своїх силах, недостатність знань про результати роботи, постійне очікування катастрофи, страх виглядати не досить успішним.

Стадія 3. Діяльність і триваюча залежність.

Із цієї стадії фахівець може діяти самостійно, а не просто пасивно виконувати всі інструкції керівництва. Р. Хоган відзначає коливання від завищеної самовпевненості до повного самознищення, від глибокої прихильності до сумнівів у виборі професії, від переоцінки своїх можливостей до їхньої недооцінки. Почуття всемогутності супроводжується провинною за те, що він нібито міг зробити, але не зробив. Можливість виговоритися й скинути афект дають розмови з колегами про клієнтів.

Стадія 4. Насичення й прийняття самостійності.

Ця стадія починається, коли з'являється усвідомлення студентом себе соціальним працівником. Ефективність роботи залежить від досвіду й кількості клієнтів, проходження особистого додаткового навчання, читання й обговорення професійної літератури.

Стадія 5. Ідентичність і незалежність.

Ця стадія триває кілька років і може тривати все професійне життя. На цій стадії збільшується кількість клієнтів. Р. Хоган відзначає впевненість і ясність мотивації соціального працівника на цій стадії.

Стадія 6. Спокій і колегіальність.

Почуття, що характеризують цю стадію, – спокій, стабільність і колегіальність зі старшими, рівними й молодшими колегами. Тепер соціальний працівник – повністю автономний професіонал.

На цій стадії з'являється великий інтерес до дослідження психології, творчий підхід і більша схильність до експериментів у роботі із клієнтами.

Фахівець інтегрується із професійним співтовариством, вважає, що джерелами коштовних ідей можуть бути не тільки більш досвідчені колеги, але й менш статусні колеги [3, с.14].

Важлива перевага особистої терапії полягає в тім, що соціальний працівник входить у роль клієнта і здобуває відповідний досвід. Особиста терапія представляє унікальну можливість побачити процес консультивання очима клієнта. Тільки в такий спосіб соціальний працівник може довідатися, що таке занепокоєння, зв'язане із самоаналізом і вчасно помітити і запобігти виникненню неконтрольованих ситуацій.

Список використаних джерел

1. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. — К. : Академвидав, 2005. — с. 300. ISBN 966-8226-26-7.
2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : Навчальний посібник. / В. П. Кутішенко. — [2-ге вид.]. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 128 с.
3. Хамитова И.Ю. Развитие профессиональной идентичности консультанта журнал практической психологии и психоанализа / И. Ю.Хамитова – 2000. - №1. – С. 10-16.

Бакун Яна Володимирівна,
здобувачка вищої освіти,
Національний університет водного господарства і природокористування,
м. Рівне, Україна
науковий керівник, **Сарнавська Оксана В'ячеславівна**
кандидат філософських наук, доцент,
Національний університет водного господарства і природокористування,
м. Рівне, Україна

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДИСКУРС

Відкриттям останніх десятиліть у сфері психології, нейробіології, а також медицини, педагогіці та менеджменті, стали дослідження філософії успішності людини американськими професорами Джоном Маєром та Пітером Саловеєм, які вперше сформулювали поняття «емоційний інтелект». Популяризатором ідеї впровадження результатів досліджень науковців став Даніель Гоулмен, книги якого про ЕІ стали бестселерами, а дослідження цього феномену має міждисциплінарний науковий характер та успішно впроваджується у важливих сферах людського життя. Емоційний інтелект в широкому розумінні - це визнання за собою і іншими як позитивних, так і негативних почуттів, вміння відділяти особисті відчуття від фактів, відчувати настрій, темперамент, інтонації і наміри в спілкуванні з іншими людьми. Важлива частина емоційного інтелекту - вміння розпізнавати і чесно описувати власні емоції, здатність не піддаватися паніці і відкинути «негатив» (гнів, ревнощі, роздратування, заздрість, злість). Люди, які здатні артикулювати свої почуття, усвідомлювати їх джерело і спокійно обговорювати подальші дії, не переходячи на особистості, зустрічаються не дуже часто. І час, проведений з